

Sygn. akt III KK 185/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący)

SSN Rafał Małarski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Puzkarski

Protokolant Dagmara Szczepańska-Maciejewska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry
w sprawie A.S., I.S., An.S. i A.Ł. oskarżonych z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1
k.k. w zw. z art. 12 k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 30 listopada 2017 r.,
kasacji wniesionych przez obrońców skazanych A.S., An.S. i I.S. oraz
pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego E. sp. z o.o. w O.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 października 2016 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w O.
z dnia 20 listopada 2015 r.,

**I. uwzględniając kasację oskarżyciela posiłkowego, uchyla
zaskarżony wyrok w części uniewinniającej A.S., I.S. i A. Ł. i
przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym oraz
nakazuje zwrócić oskarżycielowi posiłkowemu uiszczonej opłatę
kasacyjną;**

II. oddala kasacje obrońców A.S., An.S. i I.S. jako oczywiście bezzasadne oraz obciąża tych skazanych kosztami sądowymi za postępowanie kasacyjne w częściach ich dotyczących.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z 24 października 2016 r., po rozpoznaniu apelacji obrońców i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego E. Sp. z o.o. w O. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z 20 listopada 2015 r., zmieniono pierwszoinstancyjny wyrok przez uniewinnienie A.S. i I.S. od popełnienia zarzucanych im czynów z art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k., I.S. od zarzutu popełnienia czynu z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., a A. Ł. od zarzutu popełnienia czynu z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. Tymże wyrokiem utrzymano w mocy skazania A.S. za dwa przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 296 § 1 k.k. w zw. z § 2 w zw. z § 3 w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za dwa przestępstwa skarbowe, I.S. za przestępstwo z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za przestępstwo skarbowe, a An.S. za przestępstwo z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; ostatecznie wymierzono oskarżonym bezwzględne kary pozbawienia wolności: A. S. 3 lata i 6 miesięcy (to kara łączna), natomiast I. S. i An. S. po 2 lata.

Kasacje od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego złożyli: obrońca A.S. i An.S., obrońca I.S. oraz pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego E. Sp. z o.o. z siedzibą w O.. Podnosząc szereg zarzutów rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa procesowego, obrońcy A.S., An.S. i I.S. zaskarżyli drugoinstancyjny wyrok w częściach utrzymujących w mocy skazania za przywłaszczenia i sprzeniewierzenia. Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego, formułując zarzuty obrazy prawa materialnego (art. 299 § 1 k.k. i art. 300 § 2 k.k.) i procesowego (art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k.), zaskarżył natomiast wyrok Sądu *ad quem* w zakresie uniewinniającym: A.S. i I.S. od zarzutu popełnienia czynów z art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k., dodatkowo I.S. od zarzutu popełnienia czynu z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz A. Ł. od zarzutu popełnienia czynu z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Prokuratorzy Prokuratury Regionalnej w [...] w pisemnych odpowiedziach na kasacje wnieśli o oddalenie kasacji obrońców jako oczywiście bezzasadnych oraz uznanie kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego za zasadną. Stanowiska autorów odpowiedzi na kasacje zyskały wsparcie obecnego na rozprawie kasacyjnej prokuratora Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

I

Kasacje obrońców skazanych okazały się bezzasadne w stopniu oczywistym. Skoro art. 535 § 3 k.p.k. zezwala na odstępnie w ogóle od sporządzenia pisemnego uzasadnienia orzeczenia zapadłego w określonej w nim sytuacji procesowej, to tym bardziej (arg. a maiori ad minus) wolno w takiej konfiguracji ograniczyć całą motywację do bardzo skrótowego wskazania powodów, które zadecydowałyby o skorzystaniu z omawianego rozwiązania. Podniesione w kasacjach obrońców zarzuty – zdaniem Sądu Najwyższego – zmierzały w ewidentny sposób do ominięcia ustawowego zakazu kierowania skargi wobec wyroku sądu pierwszej instancji (art. 519 k.p.k.) i zakazu formułowania w kasacji zarzutu, który z zwykłym postępowaniu odwoławczym określany jest błędem w ustaleniach faktycznych. Trzeba silnie podkreślić, że Sąd Apelacyjny w [...] ustosunkował się w sposób wszechstronny i wyczerpujący do twierdzeń obrońców wyłożonych w ich apelacjach, tym samym za całkowicie chybiony wypadało uznać pogląd o niewywiązaniu się Sądu odwoławczego z ciążących na nim powinności. Na pełną aprobatę zasługiwała dokonana w prokuratorskich odpowiedziach na kasacje obrońców krytyka apelacji obrońców; powtarzanie zamieszczonej w tych odpowiedziach na kasacje argumentacji byłoby postąpieniem zbyt szkodliwym, a więc i w jakimś sensie nieracjonalnym.

Na koniec tej części uzasadnienia nie od rzeczy będzie odnotowanie, że zaatakowanie przez obrońcę I.S. orzeczenia skazującego za przestępstwo skarbowe na samoistną karę grzywny było, z uwagi na wyraźne w art. 523 § 2 k.p.k. ograniczenie, niedozwolone.

Wobec negatywnego odniesienia się do kasacji obrońców Sąd Najwyższy obciążył skazanych A.S., An.S. i I.S. kosztami sądowymi za postępowanie

kasacyjne w częściach ich dotyczących (art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 633 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k.).

II

Na uwzględnienie natomiast zasługiwała kasacja pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego. Warto zaznaczyć, że skarżący ten zakwestionował jedynie orzeczenia uniewinniające zapadłe na etapie postępowania apelacyjnego, rezygnując – wolno założyć, że ze względów ściśle prawnych – z podważania rozstrzygnięć uniewinniających wydanych przez Sąd *a quo*; w tej fazie uniewinniono A.S. od zarzutu usiłowania udaremnienia zaspokojenia wierzyciela (art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k.) i zarzutu udaremnienia zaspokojenia wierzyciela (art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.), I.S. od zarzutów dwukrotnego udzielenia pomocy w udaremnieniu zaspokojenia wierzycieli (art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k.), a A.Ł. od zarzutu złożenia fałszywych zeznań (art. 233 § 1 k.k.).

Trafność podniesionych przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego czterech zarzutów, wzmocniona znacząco argumentacją zaprezentowaną przez prokuratora w pisemnych odpowiedziach na kasacje, nie budziła zastrzeżeń.

Po pierwsze – Sąd odwoławczy, przyjmując, że użyty w art. 299 § 1 k.k. zwrot „... które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku” dookreśla wszystkie czynności wykonawcze, to jest „przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności”, dopuścił się błędnej wykładni tego przepisu. W judykaturze ugruntowane jest zapatrywanie prawne, że ujęty w art. 299 § 1 k.k. zwrot „... które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku”, odnoszący się do przedmiotu przestępstwa, dookreśla tylko „inne czynności”, a zatem nie ma prawnego znaczenia dla czynności wykonawczych nazwanych – przyjęcie, przekazanie lub wywóz za granicę, pomoc do przenoszenia własności lub posiadania (zob. uchwała 7 sędziów SN z 24 czerwca 2015 r., I KZP 5/15, OSNKW 2015, z.7, poz. 55). Judykat ten najpewniej uszedł uwagi Sądu *ad quem*, skutkiem czego doszło do uniewinnienia A.S. i I.S. od

popęłnienia zarzucanych im przestępstw prania brudnych pieniędzy. Wbrew sugestiom Sądu drugiej instancji, nie było wadliwym postępowaniem zamieszczenie w opisie czynów prania brudnych pieniędzy dokładnego opisu tzw. przestępstwa bazowego; przeciwnie, w orzecznictwie poddaje się krytyce praktyki polegające jedynie na mglistym powołaniu się na jakieś bezprawne zachowania czy bliżej nieokreślone czyny zabronione, zaznaczając dodatkowo, że relacja między skazaniem za tzw. przestępstwo bazowe oraz za przestępstwo z art. 299 § 1 k.k. nie korzysta z instytucji powagi rzeczy osądzonej (zob. wyrok SA we Wrocławiu z 7 marca 2016 r., II AKa 242/15). Z całym naciskiem trzeba tu odnotować, że w opisach zarzucanych A. S. i I. S. czynów prania brudnych pieniędzy znalazły się, po szerokim opisie przestępstwa bazowego, stwierdzenia, że za owe 1,3 mln zł zakupiono nieruchomość w S., którą następnie wniesiono jako aport do spółki S.A.S. Dowolnym postępowaniem Sądu odwoławczego było uznanie, że opisane zachowania nie mogły udaremnić lub znacznie utrudnić ustalenie źródła pochodzenia tych pieniędzy.

Po drugie – trudno oprzeć się wrażeniu, że działania A.S. i I.S., w świetle dokumentacji wskazanej w zarzucie rażącego naruszenia art. 7 k.p.k., stanowiły – co trafnie sugerował skarżący- przejaw integrowania (legitymizacji) środków pochodzących z działalności przestępczej. Nie bez racji zatem utrzymywał skarżący, że dowolna ocena wymienionej dokumentacji doprowadziła Sąd odwoławczy do błędnego ustalenia, iż zakup nieruchomości przez A.S. ze środków pochodzących bezpośrednio z przestępstwa pierwotnego, a następnie wniesienie tej nieruchomości aportem do spółki S.A.S. nie miało nic wspólnego z udaremieniem lub utrudnieniem stwierdzenia przestępnego pochodzenia pieniędzy.

Po trzecie – niewątpliwie na etapie postępowania apelacyjnego miała miejsce niewłaściwa interpretacja art. 300 § 2 k.k. poprzez wyrażenie przez Sąd odwoławczy poglądu, że jedną z przesłanek tego przestępstwa jest działanie sprawcy – dłużnika z zamiarem udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia swojego wierzyciela. Tymczasem brzmienie komentowanego przepisu jasno wskazuje, że działanie dłużnika musi stanowić realizację celu, jakim jest „udaremnienie wykonania orzeczenie sądu lub innego organu państwowego”. W

realiach niniejszej sprawy było bezdyskusyjne, że A. S., sprzedając zajęte przez komornika mienie, działał w celu udaremnienia wykonania postanowienia Sądu Okręgowego w O. z 8 października 2010 r., sygn. V GC .../09, oraz że A. Ł. miała świadomość, iż mienie będące przedmiotem czynności wykonawczych było już zajęte lub co najmniej zagrożone zajęciem. Nie miało zatem prawnego znaczenia i nie wymagało badania, czy A. S. działał w zamiarze udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela i czy A. Ł. przewidywała możliwość udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela.

Po czwarte – poważnym naruszeniem art. 410 k.p.k. i art. 7 k.p.k. było zaniechanie przez Sąd Apelacyjny w [...] przy dokonywaniu ustaleń faktycznych analizy dowodów przeprowadzonych na rozprawie odwoławczej w dniu 10 października 2016 r., które przeczyły tezie, że spółka S.A.S. dysponowała majątkiem o wartości kilkakrotnie przekraczającej wysokości dochodzonego i zasądzanego roszczenia. Warto wskazać, że główny składnik majątku spółki S.A.S., to jest nieruchomości w S., obciążony był wysoką hipoteką, której przysługiwało pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzytelnością oskarżyciela posiłkowego z tytułu zasądzanego w sprawie V GC .../09 roszczenia. Przedstawiona rażąca obraza prawa procesowego mogła leż u podstaw ustalenia, że działania I.S. nie wyczerpywały znamion czynu ciągłego z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Z pola widzenia Sądu Najwyższego nie uszła kwestia uprawnienia oskarżyciela posiłkowego do wniesienia kasacji od orzeczeń uniewinniających od zarzutów popełnienia przestępstwa prania brudnych pieniędzy. Chodziło tu o ustalenie, czy owe rozstrzygnięcia uniewinniające naruszały prawa oskarżyciela posiłkowego lub szkodziły jego interesom, czyli czy miał on interes prawny w zaskarżeniu w tym zakresie drugoinstancyjnego orzeczenia – *gravamen* (art. 425 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.). Jakkolwiek celem art. 299 k.k. jest przeciwdziałanie zjawisku wprowadzania do legalnego obrotu gospodarczego lub finansowego wartości majątkowych pochodzących z zysków osiągniętych z popełnienia innych przestępstw, to jednak nie sposób zgodzić się z poglądem, że pokrzywdzeni przestępstwem, z którego pochodzą nielegalne wartości majątkowe, nie są zainteresowani odzyskaniem swojego majątku. Skoro istotą rozważanego

karalnego prania brudnych pieniędzy są czynności, które uniemożliwiają albo w istotny sposób utrudniają uzyskanie wiadomości o przestępczym pochodzeniu określonych wartości majątkowych, to siłą rzeczy zachowanie wyczerpujące znamiona z art. 299 § 1 k.k. godzi w ważny interes ofiary przestępstwa bazowego. Sumując: pokrzywdzony przestępstwem pierwotnym nie traci tego statusu w wypadku, gdy nielegalnie zdobyte wskutek przestępstwa wartości majątkowe stają się przedmiotem przestępstwa prania brudnych pieniędzy w rozumieniu art. 299 § 1 k.p.k. W świetle przedstawionych rozważań Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że oskarżyciel posiłkowy E. Sp. z o. o. w O. miał legitymację do zaskarżenia kasacją wszystkich zapadłych na etapie postępowania apelacyjnego uniewinniających rozstrzygnięć.

Z tych wszystkich powodów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części zmieniającej i uniewinniającej A.S. od zarzutu popełnienia czynu z art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k., I.S. od popełnienia zarzucanych mu czynów z art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i A. Ł. od zarzutu popełnienia czynu z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania (art. 537 § 2 k.p.k.). Uiszczoną opłatę kasacyjną zwrócono oskarżycielowi posiłkowemu na podstawie art. 527 § 4 k.p.k.

W ponownym postępowaniu apelacyjnym, nie zapominając, że uniewinnienia zapadłe na etapie odwoławczym niejako automatycznie spowodowały unicestwienie w określonym zakresie rozstrzygnięć wydanych na podstawie art. 46 § 1 k.k., Sąd *ad quem* związany będzie wyrażonymi wyżej zapatrywaniami prawnymi i wskazaniem co do dalszego postępowania (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).